

УДК 378.018.8:33-051

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ НАУКОВИХ ДОСЯГНЕНЬ І СУЧАСНИХ ПРАКТИК

Кірдан Олександр, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та соціально-поведінкових наук, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-00 03-2667-6589

E-mail: kirdan_alex@ukr.net

На основі дослідження результатів організаційно-методичної та наукової діяльності персоналізовано внесок науково-педагогічних співробітників кафедри економіки та соціально-економічних наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини у оновлення змісту професійної підготовки майбутніх економістів. Охарактеризовано основні форми організаційно-методичної роботи з розвитку методичної компетентності професорсько-викладацького складу кафедри по оновленню змісту професійної підготовки майбутніх економістів, інтеграції навчання, викладання та наукових досліджень.

Ключові слова: зміст освіти, професійна підготовка, науково-педагогічні співробітники, кафедра, наукові досягнення, впровадження наукових досягнень в практику, системи неперервної освіти, майбутні економісти, навчання та викладання.

UPDATING OF THE PROFESSIONAL TRAINING CONTENT OF FUTURE ECONOMISTS IN THE SYSTEM OF CONTINUOUS EDUCATION BASED ON THE SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS AND MODERN PRACTICES

Kirdan Oleksandr, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Economics and Social-Behavioral Sciences, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-00 03-2667-6589

E-mail: kirdan_alex@ukr.net

The topicality of the research is related to the importance and necessity of higher education institutions to provide a combination of training and research in the implementation of educational programs for the training of future economists according to the level of higher education, the specialty and goals of the educational program in the system of continuous education. The article introduces a scientific discussion on the significance of the practice of updating the contents of the professional training of future specialists on the basis of scientific achievements in the context of the concept of continuous education.

The purpose of the article is to highlight the contribution of the scientific and pedagogical workers of the department of economics and social-behavioral sciences of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University to updating the content of the training of future economists. The task of the research is to

personify the contribution of the scientific and pedagogical staff of the department of economics and social-behavioral sciences in the updating of the training content of future economists; to characterize the organizational and methodological principles of the practice of combining teaching, teaching and research. The achievement of the research purpose made possible the use of general theoretical and empirical and theoretical methods, namely: analysis, synthesis, concretization, comparison, generalization, classification and person-bibliographic – for the analysis of contribution to the development of the problem of scientific and pedagogical workers of the department of economics and social-behavioral sciences of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

On the basis of the research of publishing activity, the conclusion about the personalized deduction of scientific and pedagogical workers of the department of economics and social-behavioral sciences of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University was made in updating the content of the training of future economists. The forms of organizational-methodical work of the scientific and pedagogical staff of the department on methodical support of the combination of teaching and research are described. It is pointed out the expediency of further scientific research to ensure a combination of training and research in the implementation of educational programs for the training of future economists and the best practices in teaching and research related to the internationalization of the activities of the institution of higher education.

Keywords: *content of education, professional training, scientific and pedagogical workers, department, scientific achievements, implementation of scientific achievements in practice, system of continuous education, future economists, teaching.*

Чинними законодавчо-нормативними документами на заклади вищої освіти покладено відповідальність за забезпечення поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітніх програм відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми. Відповідальність за оновлення змісту освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі покладено на науково-педагогічних працівників. Відтак реалізація засадничих ідей університетської автономії пов'язана із механізмом внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності. Основним структурним підрозділом закладу вищої освіти, що реалізує політику забезпечення якості освітньої діяльності є кафедра. Саме тому питання оновлення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців на основі наукових досягнень і сучасних практик має бути, на наш погляд, першочерговим серед основних питань діяльності кафедр закладів вищої освіти.

Теоретичні основи навчання і викладання на основі дослідження, їх ролі у формуванні дослідницької компетентності студентів окреслено у науковій праці О. Бульвінської [1]. Авторським колективом Інституту вищої освіти АПН України схарактеризовано теоретичні основи і технологію професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки [14]. У процесі аналізу різновидових джерел не виявлено наукових праць, у яких було б системно висвітлено внесок науково-педагогічного складу університетів в оновлення змісту професійної підготовки майбутніх економістів.

Метою статті є висвітлення внеску науково-педагогічних працівників кафедри економіки та соціально-поведінкових наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини в оновлення змісту професійної підготовки майбутніх економістів.

Досягнення мети дослідження уможливило використання загальнотеоретичних та емпірико-теоретичних методів, а саме: аналізу, синтезу, конкретизації, порівняння, узагальнення, класифікації та персоніфіковано-бібліографічний – для аналізу внеску в

розвиток проблеми науково-педагогічних працівників кафедри економіки та соціально-поведінкових наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Внутрішньоуніверситетська програма забезпечення якості освіти в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини спрямована на підтримку системи цінностей, традицій, норм, які визначають ефективність функціонування університету.

Мейнстрімом діяльності кафедри економіки та соціально-поведінкових наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини є оновлення змісту професійної підготовки майбутніх економістів на основі наукових досягнень та сучасних практик, реалізація якого забезпечується шляхом поєднання різних форм організаційно-методичної та наукової діяльності науково-педагогічних працівників.

У практиці діяльності кафедри економіки та соціально-поведінкових наук використовуються такі основні форми організаційно-методичної роботи з розвитку методичної компетентності науково-педагогічних працівників щодо оновлення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців на основі наукових досліджень і сучасних практик, поєднання навчання, викладання та наукових досліджень: підвищення кваліфікації / стажування у вітчизняних / закордонних закладах вищої освіти; відвідування / взаємовідвідування викладачами кафедри навчальних занять; підготовка, проведення та аналіз відкритих занять; підготовка / оновлення змісту навчальних занять; підготовка та видання навчально-методичних матеріалів; розроблення / удосконалення складових навчально-методичних комплексів дисциплін; розроблення / оновлення робочих програм навчальних дисциплін; розроблення / удосконалення засобів діагностики; експертиза / рецензування навчально-методичних матеріалів; проведення / участь у роботі навчально-методичних семінарів, семінарів-тренінгів та інших формах методичної роботи.

Для вирішення стратегічного завдання – неперервного підвищення кваліфікації викладачів кафедри, здатних швидко реагувати на зміни у соціально-економічному середовищі, адаптувати свою професійну науково-педагогічну діяльність до нових умов, володіти незаперечними конкурентними перевагами – на кафедрі економіки та соціально-поведінкових наук з 2016 р. діє методичний семінар. Упродовж двох останніх років на засіданнях методичного семінару реалізовано програму з розвитку лідерства та методичної компетентності викладачів кафедри. За результатами вхідного та підсумкового тестування констатуємо, що робота методичного семінару кафедри сприяла оновленню та розширенню знань, формуванню нових професійних компетенцій і компетентностей у освітній, науково-дослідній та організаційно-методичній діяльності викладачів кафедри.

Дієвою є співпраця із закладами вищої освіти, підприємствами, організаціями. Зокрема оновленню змісту навчальних дисциплін сприяє діяльність науково-педагогічних працівників кафедри з реалізації Меморандуму про співпрацю в галузі навчально-виховного процесу і наукових досліджень із кафедрою історії та теорії господарства ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»; угоди про співпрацю із кафедрою економіки та управління підприємством Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара, договору про спільну діяльність Розважально-спортивний комплекс «АМАРАНТ» (м. Умань); договору про спільну діяльність ТОВ «Світанок-агросвіт» (с. Шляхова, Бершадський р-н.,

Вінницька обл.) та ін.

Ефективною формою підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників кафедри з проблеми викладання заснованого на дослідженнях є співробітництво із закладами вищої освіти, участь у міжнародних заходах і конференціях в Україні та за кордоном. Так, протягом 2018–2019 н.р. викладачі взяли участь у 73 заходах та опублікували 38 тез доповідей. Принагідно відзначимо, що традиційним стало оприлюднення результатів наукових досліджень викладачами кафедри економіки та соціально-поведінкових наук під час наукових заходів Навчально-наукового інституту економіки та бізнес-освіти [4; 13].

Отже, вищевказані форми організаційно-методичної роботи науково-педагогічного складу кафедри економіки та соціально-поведінкових наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини сприяють розвитку методичної компетентності викладачів з оновлення змісту професійної підготовки майбутніх економістів на основі наукових досліджень та сучасних практик.

У рамках нашого дослідження персоніфікуємо внесок науково-педагогічних працівників кафедри економіки та соціально-поведінкових наук в оновлення змісту професійної підготовки майбутніх економістів.

З метою оновлення змісту професійної підготовки майбутніх економістів викладачами кафедри у 2018/2019 н.р. опубліковано 37 навчально-методичних видань. Так О. Гарник опублікувала начальний посібник та практикум з економіки підприємства [2; 3]; В. Стойка опублікував навчальний посібник з економічної теорії та практики енергозбереження та ін. [12]; Г. Чирва опублікувала навчально-методичний посібник для студентів, магістрантів та аспірантів економічних спеціальностей закладів вищої освіти «Методологія та організація наукових досліджень» [15]; викладачами кафедри опубліковано низку методичних рекомендацій з організації самостійної роботи студентів по вивченню навчальних дисциплін, проходженню практичної підготовки та ін.

Значимим вважаємо той факт, що результати наукової роботи викладачів кафедри економіки та соціально-поведінкових наук впроваджуються в освітній процес закладів вищої освіти. Наприклад, Є. Підлісним впроваджено у фахову підготовку методика діагностування рівнів сформованості правової культури майбутніх бакалаврів з економіки, оновлено зміст дисциплін «Економікс», «Економіка підприємства», «Фінанси і кредит», «Бухгалтерський облік», «Маркетинг», «Менеджмент», «Економічна теорія» через реалізацію міжпредметних зв'язків економіки і права. Результати дисертаційного дослідження Є. Підлісного впроваджено в освітній процес при викладанні фахових економічних та правових дисциплін Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 140-01-12 від 19.12.2018), Центрально-українського національного технічного університету (довідка № 368-н від 21.12.2018), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 20785/01 від 22.12.2018), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/46 від 15.01.2019) [11].

Аналіз змісту навчальних та робочих навчальних програм, навчально-методичних комплексів з дисциплін кафедри економіки та соціально-поведінкових наук свідчить про постійне оновлення змісту освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик. Зміст навчальних дисциплін професійної підготовки майбутніх економістів ураховує найновіші наукові досягнення, до переліку рекомендованої

літератури внесено наукові праці за останні 5 років, у тому числі й власні наукові публікації викладачів кафедри. Наприклад, дисципліну «Економікс» викладає канд. економ. наук, доцент В. Мельник, оновленню її змісту сприяли результати наукової діяльності викладача, що відображені у низці публікацій у фахових виданнях України [7–10], виступах на наукових заходах різних рівнів [5; 6].

На основі аналізу результатів організаційно-методичної та наукової роботи персоніфіковано внесок науково-педагогічних працівників кафедри економіки та соціально-поведінкових наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини в оновлення змісту професійної підготовки майбутніх економістів. У подальшому науковий пошук доцільно спрямувати на аналіз інтеграції навчання і досліджень під час реалізації освітніх програм професійної підготовки майбутніх економістів та кращих практик навчання, викладання та наукових досліджень, пов'язаних із інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бульвінська О. Сучасні методи навчання і викладання на основі дослідження: зарубіжний досвід. URL: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.83103>
2. Гарник О. А. Економіка підприємства: навч. посіб. Умань: Візаві, 2018. 280 с.
3. Гарник О. А. Практикум з економіки підприємства: навч.-метод. посіб. Умань: Візаві, 2018. 140 с.
4. Економіка та управління в XXI ст.: виклики та перспективи розвитку: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. / [за ред. д. е. н. О. Г. Чирви]. Умань: Візаві, 2019. 269 с.
5. Мельник В. В. Децентралізація як стимул до економічного зростання територіальних громад в Україні. *Аналіз сучасних підходів до ефективного використання потенціалу економіки країни*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Дніпро: Перспектива, 2019. Ч. 1. С. 53–55.
6. Мельник В. В. Стратегічні перспективи розвитку малого і середнього бізнесу в Україні. *Економічне зростання: стратегія, напрями і пріоритети*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. Запоріжжя: СІЕУ, 2019. С. 62–64.
7. Мельник В. В. Державна політика соціально-економічного розвитку в період євроінтеграції України. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/9788>
8. Мельник В. В. Державне регулювання в умовах розбудови соціально орієнтованої економіки України. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/9790>
9. Мельник В. В. Кластерна модель економіки: світовий досвід та перспективи України. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/9791>
10. Мельник В. В. Необхідність державного регулювання в забезпеченні соціально-економічного розвитку. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/9786>
11. Підлісний Є. В. Формування правової культури майбутніх бакалаврів з економіки у процесі фахової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Умань, 2019. 21 с.
12. Стойка В. О., Стойка С. О. Економічна теорія та практика енергозбереження: навч. посіб. Умань: Візаві, 2018. 140 с.
13. Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки: матеріали V Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. молодих учених та студентів / [за ред. д. е. н., проф. О. Г. Чирви]. Умань: Візаві, 2018. 325 с.
14. Теоретичні основи і технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки: препринт (аналітичні матеріали): у 2-х ч. / автор. кол.: О. Бульвінська, Н. Дівінська, Н. Дяченко та ін.; за ред. О. Ярошенко. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. Ч. 1. 131 с.
15. Чирва Г. М. Методологія та організація наукових досліджень: навч.-метод. посіб. Умань: Візаві, 2018. 188 с.

REFERENCES

1. Bul'vins'ka, O. (2019). Suchasni metodi navchannja i vkladannja na osnovi doslidzhennja: zarubizhnij dosvid. URL: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2019.1-2.83103> [in Ukrainian].

2. Garnik, O. A. (2018). *Ekonomika pidpriemstva*. Uman': Vizavi [in Ukrainian].
3. Garnik, O. A. (2018). *Praktikum z ekonomiki pidpriemstva*. Uman': Vizavi [in Ukrainian].
4. *Ekonomika ta upravlinnja v XXI st.: vikliki ta perspektivi rozvitku*. (2019). *Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* O. G. Chirva (Ed.). *International Scientific and Practical Conference*. Uman' [in Ukrainian].
5. Mel'nik, V. V. (2019). Decentralizacija jak stimulu do ekonomichnogo zrostantnja teritorial'nih gromad v Ukraini. *Analiz suchasnih pidhodiv do efektyvnogo vikoristannja potencialu ekonomiki kraini: proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. Dnipro: Perspektiva, Ch. 1, 53–55 [in Ukrainian].
6. Mel'nik, V. V. (2019). Strategichni perspektivi rozvitku malogo i seredn'ogo biznesu v Ukraini. *Ekonomichne zrostantnja: strategija, naprjamy i prioriteti: proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. Zaporizhzhja: SIEU, 62–64 [in Ukrainian].
7. Mel'nik, V. V. Derzhavna politika social'no-ekonomichnogo rozvitku v period jevointegracii Ukraini. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/9788> [in Ukrainian].
8. Mel'nik, V. V. Derzhavne reguljuvannja v umovah rozbudovi social'no orijentovanoi ekonomiki Ukraini. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/9790> [in Ukrainian].
9. Mel'nik, V. V. Klasterna model' ekonomiki: svitovij dosvid ta perspektivi Ukraini. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/9791> [in Ukrainian].
10. Mel'nik, V. V. Neobhidnist' derzhavnogo reguljuvannja v zabezpechenni social'no-ekonomichnogo rozvitku. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/9786> [in Ukrainian].
11. Pidlisniy, Y. V. (2019). Formuvannya pravovoyi kul'tury' majbutnix bakalavriv z ekonomiky' u procesi faxovoyi pidgotovky. *Extended abstract of candidate's thesis*. Uman' [in Ukrainian].
12. Stojka, V. O., Stojka, S. O. (2018). *Ekonomichna teorija ta praktika energozberezhennja*. Uman': Vizavi [in Ukrainian].
13. *Suchasni problemi i perspektivi ekonomichnoi dinamiki* (2018): proceedings of the Vseukrains'koi Scientific and Practical Conference O. G. Chirva (Ed.). Uman': Vizavi [in Ukrainian].
14. *Teoretichni osnovi i tehnologija profesijnogo rozvitku naukovno-pedagogichnih pracivnikov universitetiv v umovah integracii vishhoi osviti i nauki: preprint (analitichni materiali): u 2-h ch.* / Bul'vins'ka, O., Divins'ka, N. (Eds.). (2017). (Ch. 1.). Kyiv: Institut vishhoi osviti NAPN Ukraini [in Ukrainian].
15. Chirva, G. M. (2018). *Metodologija ta organizacija naukovih doslidzhen'*. Uman': Vizavi [in Ukrainian].